

1884. évi XVII. törvénycikk

ipartörvény¹

I. FEJEZET

Az ipar megkezdéséről

1. § A magyar korona országai területén minden nagykoru, vagy nagykorunak nyilvánított egyén, nemre való tekintet nélkül, ezen törvény korlátai közt bármely iparágat, ideértve a kereskedést is, bárhol, önállóan és szabadon gyakorolhat.

2. § Kiskorúak, életkoruk 18. évének betöltése után, atyjuk, illetőleg gyámjuk gyámhatóságilag jóváhagyott beleegyezésével, önállóan üzhetnek ipart és ez által teljeskorúakká válnak.

3. § Jogi személyek szintén szabadon üzhetnek ipart, ha üzletvezetőt állítanak. (41. §)

4. § A ki engedélyhez nem kötött ipart szándékozik üzni, tartozik ebbeli szándékát az illetékes iparhatóságnak írásban bejelenteni, s ezen alkalommal kimutatni, hogy az ipar önálló gyakorlására az 1., illetőleg 2. vagy 3. §-okban kivánt kellékeknek megfelel; ezenfelül azon esetben, ha az általa gyakorolni szándékolta iparág oly mesterség, mely kézműves természeténél fogva rendszerint csak hosszabb gyakorlás útján sajátítható el, tanonczbizonyítványát (67. §) bemutatni és igazolni, hogy a tanviszony megszűnése után szakbavágó műhelyben vagy gyárban szakbavágó munkával legalább két évig foglalkozott; mi ha megtörtént, a bejelentésről szóló iparhatósági igazolvány, a 43. § alá tartozó eseteket kivéve, meg nem tagadható, és az iparhatóság által az illetőnek legfőlebb három nap alatt kiszolgáltatandó, különben e három nap eltelte után a bejelentő iparának üzését megkezdheti.

A bejelentéssel együtt első sorban ipari (87. §), esetleg kereskedelmi oktatási célokra a község pénztárába:

a) Budapesten 10 frt;

b) 10 ezernél több lakossal bíró városokban és községekben 5 frt;

c) más helyeken 1 frt fizetendő.

5. § A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minster rendelet által fogja megállapítani és felsorolni azon mesterségeket, melyeknek üzéséhez a kellő képzettséget a 4. § értelmében ki kell mutatni: és megjelölni azon ipartanfolyamokat, ipartanműhelyeket, iparszakiskolákat és az iparoktatás ismeretkörére kiterjedő tantervvel bíró tanintézeteket, a melyeknek bizonyítvánnyal igazolt sikeres látogatása, a tanonczbizonyítvány bemutatása és a két évi műhelybeli foglalkozás nélkül is elégséges a 4. §-ban említett képesítéshez kötött mesterségek üzésére.

6. § A ki tanonczbizonyítványt, vagy az 5-ik § rendelkezésének megfelelő tanbizonyítványt előmutatni nem tud, de élete 21-ik évét betöltötte és igazolja, hogy gyárban vagy műhelyben legalább három éven át szakbavágó munkát teljesített: annak a képesítéshez kötött mesterségek gyakorlására is az iparhatósági igazolvány kiadandó.

7. § A ki képesítés igazolásához kötött ipart önállóan üzött, bármely más képesítéshez kötött mesterségre, a képesítésnek külön kimutatása nélkül, a 4. § többi határozatainak teljesítése mellett átmehet.

1 Szenteseítve: 1884. V. 18. Kihirdetve: 1884. V. 21.

8. § Ha valaki a 4. § szerint képesítéshez kötött mesterséget üzni kíván, és képesítését a 4., 5. vagy 6. §-ban meghatározott módon igazolni nem tudja, az az iparhatósági igazolványt csak oly föltétel alatt nyeri meg, ha üzletében oly nagykoru vagy nagykorunak nyilvánított egyént alkalmaz, a ki a 4., 5. vagy 6. § határozatainak megfelel.

Ezen egyénnek, valamint változás esetében a helyette alkalmazottnak neve az iparhatóságnak bejelentendő.

9. § A törvény életbelépte után következő három éven át a 4. §. szerint képesítéshez kötött mesterség önálló üzésének bejelentésekor csak azt kell alkalmas módon igazolni, hogy a bejelentő szakbavágó műhelyben vagy gyárban szakbavágó munkával két évig foglalkozott; a tanonczbizonyítvány bemutatása nem követelhető.

10. § A következő iparágak megkezdése és gyakorlása engedélyhez kötött:

- a) fogadó, vendéglő, korcsma, sörház, pálinkamérés, kávéház és kávémérés tartása;
- b) a zsidáruskodás;
- c) a foglalkozást közvetítő és a cselédszerző üzlete;
- d) a kéményseprés;
- e) a rendes járatú időhöz kötött személyszállítás;
- f) azok ipara, kik közhelyeken a közönség számára személyszállító eszközöket tartanak készen, vagy szolgálataikat ajánlják;
- g) az építő mester ipara;
- h) mérges anyagok és gyógyszerek készítése és a velük, valamint a gyógyszerfélékkel való kereskedés;
- i) robbanó szerek készítése és a velük való kereskedés.

Addig is, míg az építőmester iparáról, úgy annak gyakorlása, mint a képesítés tekintetében külön törvény intézkednék: felhatalmaztatik a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, hogy azt általános rendelettel szabályozza.

11. § A törvény kihirdetése után hat hó alatt valamennyi törvényhatóság és rendezett tanácsú város köteles a 10. § a)-f) pontjai szerint engedély alá eső iparok tárgyában a következő 12-21. §-ok figyelembe vételével szabályrendeletet hozni.

A szabályrendeletet a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, a belügyi ministerrel egyetértőleg hagyja jóvá.

A szabályrendelet egyes községek számára külön viszonyaik szerint eltérő intézkedéseket tartalmazhat.

12. § Az engedély a 10. § a)-f) eseteiben a szabályrendeletben előre megállapítandó számhoz kötött lehet, s az illető személy megbízhatóságától teendő függővé.

13. § Fogadó-, vendéglő-, korcsma, sörház-, pálinkamérés-, kávéház és kávémérésben a zenélés vagy bizonyos időre szorítható, vagy egészen el is tiltható.

Korcsma, sörház, pálinkamérés, kávéház és kávémérés bizonyos utcákról kizárható, nyitvatartásuk az éj bizonyos óráin túl eltiltható.

Ily üzletek hatósági vizsgálat és ellenőrzés alá vethetők.

14. § A zsidáruskodás gyakorlása bizonyos utcákról eltiltható; ily üzletek a rendőri hatóság által bármikor vizsgálat alá vehetők.

15. § A foglalkozást közvetítő és cselédszerző üzlet biztosíték letételétől teendő függővé.

A közvetítésért és a cselédszerzésért járó díjak szabályozandók.

Ily üzletekben rendes könyvek vezetendők következő rovatokkal:

- a) a foglalkozást vagy szolgálatot kereső neve, a cseléd cselédkönyvének száma s a cselédkönyvet kiállító hatóság megjelölése;
- b) azon napnak megjelölése, a melyen a foglalkozást kereső vagy a cseléd szolgálatkeresés végett jelentkezett;
- c) a gazda, illetőleg azon üzlet- vagy háztulajdonos neve és lakása, kihez a foglalkozást kereső, illetőleg a cseléd a szerző közvetítésével beszegődött;
- d) a közvetítésért, illetőleg a cselédszerzésért beszedett díjak.

E könyvek, valamint maga az üzlet, a rendőri hatóság által bármikor megtekinthetők.

16. § A kéményseprés törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsu városokban munkakerülethez kötendő.

A kémények tisztítása havonként legalább egyszer, és hol a napnak nagy részén és gyakran éjjel is tüzelnek, gyakrabban eszközöndő.

A kéményseprésért járó díjak szabályozandók.

17. § Személyszállító eszközök számára az állomások kijelölhetők; ily eszközök számozás alá vehetők.

Megállapítandó az a rend, melyben a nap meghatározott óráiban meghatározott helyen szolgálatra készen kell állaniok.

A szállítási díjak szabályozandók.

18. § A hordár- vagy bérszolga-üzlet biztosíték letételéhez kötendő.

A hordárok számokkal elláthatók és részükre állomások kijelölhetők.

Ily hordárok vagy bérszolgák számára megállapítandó, hogy:

- a) a nap határozott óráiban szolgálatra készen kell állaniok;
- b) a szolgálatért mily fizetés követelhető.

19. § Az engedélyezett üzlet rendetlen vezetésére és a szabályrendeletbe ütköző cselekményre vagy mulasztásra a fennálló büntető törvények korlátai között büntetés állapítandó meg.

20. § Az engedélyt a 10. § a)-f) eseteiben az illető szabályrendelet értelmében az elsőfoku iparhatóság; a h) és i) eseteiben pedig a fennálló szabályrendelet értelmében a belügyminister adja.

21. § Az engedély kiszolgáltatásaért első sorban ipari (87. §), esetleg kereskedelmi oktatási célokra a község pénztárába:

- a) Budapesten 20 frt;
- b) a 10 ezernél több lakossal bíró városokban és községekben 10 frt;
- c) más helyeken 2 frt fizetendő.

A 10. § f) pontjában elősorolt iparnemek után fizetendő engedélyi díj szabályrendeletben állapítandó meg.

22. § Azok, a kik a jelen törvény hatályba lépte előtt a 10. §-ban felsorolt iparágak valamelyikét úzik, azt ezentul is külön engedély nélkül folytathatják, iparuk gyakorlásánál azonban a jelen törvény alapján hozott szabályrendeletek határozatait megtartani kötelesek.

23. § Uj reál iparjogok többé nem engedélyezhetők, de az eddig engedélyezettéknél továbbá is megmaradnak, a nélkül azonban, hogy azok hasonló iparnak mások által gyakorlását korlátozhatnak.

24. § Valamely fennálló reál iparjognak tulajdona nem menti fel a tulajdonost a törvény által megkivánt kellékek kimutatásának kötelessége alól. Ha e kellékekkel nem bír, csak minősített üzletvezető vagy bérlő által üzheti iparát.

25. § Ha valamely iparág gyakorlása oly üzlettelepek felállításával jár, melyek fekvésük vagy az üzlet minősége által a szomszéd birtokosokat vagy lakókat, avagy egyáltalában a közönséget háborgatják, megkárosíthatják, vagy veszélyeztethetik; ily telepek az alább körülírt eljárás mellett csak iparhatósági telepengedély alapján állíthatatnak fel.

Ide tartoznak:

- agyagáru égetőkemenczék;
- állati szőr előkészítésére szánt telepek;
- ásványolaj-finomitók;
- bélgőz- és béltisztító telepek;
- czukorgyárok;
- csontégetők;
- csontfehérítők;
- csontfőzők;
- csontszáritók;
- csontzuzók;
- döngnyuzó helyek;
- enyvfőzők;

faggyuolvasztók;
fémöntők, a mennyiben az olvasztás nem tégelyekben történik; és nyers fémek előállítására szolgáló telepek;
fűrészfűzők;
fürdők;
gázkészítő és gáztartó intézetek;
gőzmalmok;
gyertyaöntők;
gyors fehérítők;
gyúszeráru készítésére szánt mindennemű telepek;
hámorművek;
házfedő-papír és házfedő-nemez előállítására szolgáló gyárok;
kátránykészítők és kátrányos ponyva előállítására szolgáló gyárok;
keményítő és keményítő-szörp előállítására szolgáló gyárok;
kocsygyárok, a mennyiben másutt állítatnak fel, mint a hol az anyag termeltetik;
koromégetők;
len- és kender-áztató telepek;
lőporgyárok és raktárak;
mész-, téglá- és gipszégető kemenczék;
bolajgyárok;
paraffingyárok;
pörkölő kemenczék,
ronggyűjtő és osztályozó telepek;
sörgyárok;
szappanfűzők;
száraz- és szélmalmok;
szeszgyárok;
timár-műhelyek;
trágyagyárok;
tűkörgyárok;
tűzijáték-áru készítésére szolgáló mindennemű telepek;
uszodák;
üveghuták;
vágóhidak;
vegyészeti gyárok;
vér- és lúgfűzők;

E lajstrom a szerint, a mint az e szakasz elején említett köztekintetek egyes új iparágak telepeinél felmerülnek, vagy a most felemlítettek valamelyikére nézve élenyésznek, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által, a belügyministerrel egyetértőleg módosítható és ezen módosítás a törvényhozásnak bejelentendő.

Vizimalmok és vízepítmények felállítására nézve továbbra is a fennálló törvények és rendeletek fognak zsinórmértékül szolgálni.

26. § A ki a 25. § alá eső üzlettelepek valamelyikének felállítására szükséges iparhatósági telepengedélyért folyamodik, köteles egyuttal a telepnek, a rajta felállítandó épületeknek s belső felszerelésüknek pontos rajzát, körülményes leírását és szabatos magyarázatát az iparhatóságnak benyújtani, melynél az érdekelték azokat a 27. §-ban meghatározott tárgyalás napjáig megtekinthetik.

27. § Az iparhatóság a szándékba vett vállalatot mind falragaszok által és egyéb szokott módon az illető községben, mind a község előljáróságához és Budapest fővárosában a rendőri hatósághoz, a közelebbi, sőt a szükséghez képest, a távolabbi szomszédokhoz is intézett külön értesítvényben közhírré teszi, és haladék nélkül, legfőlebb négy heti határidőre tárgyalást tűz ki a helyszínére, melyen azok, kik a vállalat ellen bármi oknál fogva kifogást akarnak tenni, kifogásukat kötelesek szóval vagy írásban előadni, különben az üzlettelep, - ha csak köztekintetek (városrendezési szempontok is) nem szolgálnak akadályul, - engedélyezendő.

28. § A tárgyaláskor, melyről jegyzőkönyv vezetendő, az érdeklett felek és szükség esetében szakértők, s a helyi viszonyok ismeretével bíró egyének jelenlétében és kihallgatása után minden irányadó körülmények megvizsgálándók, a netáni ellenvetések alaposan tárgyalandók, és azon esetben, ha oly kifogások tétetnének, melyek magánjogi czimeken alapulnak, megkísérlendő a barátságos egyezkedés, mely ha nem sikerülne, a kifogást tevő fél, jogi igényeinek érvényesítése végett, a törvény rendes útjára utasítandó, a nélkül, hogy az ez érdemben hozandó birói határozattól a telep felállításának engedélyezése függővé tétethetnék.

29. § Ha valamely üzletleppel oly építkezések vannak kapcsolatban, melyeknek létesítése a szabályszerű építési engedélytől függ: az építészeti tekintetből szükséges tárgyalás is, a fennebb említett tárgyalással lehetőleg egy időben tartandó meg.

30. § Az eljáró iparhatóság a felek kifogásain kívül hivatalból azt is tartozik megvizsgálni, vajon a tervezett telep által nem fog-e a közönségre nézve jelentékenyebb háborgatás, kár vagy veszély előidézteni, és vajon megfelel-e az a fennálló tűzrendőri és egészségügyi szabályoknak.

Kiterjesztendő a vizsgálat azon intézkedésekre is, melyek a munkások életének és egészségének megóvására szükségesek.

A vizsgálat eredménye szerint az engedély vagy megtagadandó, vagy a szükségeseknek mutatkozó feltételek alatt megadandó.

A végzés a megszabott feltételek felsorolásával három nap alatt írásban kiadandó, és az engedély megtagadása vagy feltételek kikötése esetében indokolandó.

31. § Az iparhatósági végzés ellen a feleknek szabadságukban áll a kézbesítéstől számítandó 15 napi határidő alatt felfolyamodással élni. Az ily felfolyamodásnak halasztó hatálya van.

32. § A hivatalos eljárás költségei végzésileg megállapítandók, s azokat a vállalkozó viseli.

Alaptalan kifogások esetében a belőlük származó költségek megtérítésében a kifogást tevő fél marasztaltatik el.

33. § A 25. § rendelkezése alá tartozó üzlettelepeknek minden lényeges átalakítása vagy lényeges kiterjesztése, valamint az üzem módjának lényeges megváltoztatása is az iparhatóságnak bejelentendő, s ez utóbbi, ha szükségesnek véli, a 27. § határozmányai szerint új s hasonló módon végbeviendő tárgyalást tűz ki.

34. § Templomok, iskolák, kórházak és oly középületek szomszédságában, melyeknek kellő használata a zaj által megakadályoztatnék, nagy zajt okozó üzletek nyitása megtiltható.

35. § Ha valamely üzlettelep iparhatóságilag engedélyezett, és a kiszabott feltételek alatt felállított, a szomszédok közül senki sincs többé feljogosítva előre nem látott káros befolyások czime alatt az üzlet megszüntetését követelni, és az iparhatóságtól csakis oly intézkedéseket kérhet, melyek a bebizonyítható káros befolyást elhárítják. A hol ez nem lehetséges, vagy az üzlettel meg nem egyeztethető, a káros befolyások miatt panaszt emelő fél a rendes bíróság előtt kárpótlást követelhet.

36. § Ha valamely üzlet az egészségre ártalmas, vagy egyébként a közönségre hátrányos vagy veszélyes hatást gyakorol, vagy a 34. §-ban említett eset áll elő, vagy ha népesebb utcákban nagyobb mennyiségű gyuanyaggal működven, vagy ilyet készitvén, könnyen tűzveszélyt okozhatna: az, ha a káros befolyás másképp el nem távolítható, még az esetben is, ha az a jelen törvény alapján engedélyezett ipartelepen gyakorlatba vétetett, vagy ezen törvény keletkezte előtt érvényben volt rendszabályoknak megfelelőleg üzetett is, teljes kárpótlás mellett kisajátítás útján megszüntethető.

Az ilyen kisajátítást igénylő vállalat káros volta sohasem magán-, hanem mindig közérdek szempontjából ítélendő meg.

37. § Ily esetben az üzlet megszüntetése az 1881:XLI. tc. értelmében történik.

A kisajátítási jogot a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister adja meg, még pedig:

a) Budapesten a fővárosi képviselő-testületnek a közmunkatanácsal egyetértőleg hozott határozata alapján;

b) törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácscsal bíró városokban maga a városi képviselő-testület határozata alapján;

c) minden egyéb községekre nézve a község javaslata folytán az elsőfoku iparhatóság határozata alapján.

Ha Budapesten a fővárosi képviselő-testület a közmunkatanácscsal egyetértésre nem jut, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister a belügyministerrel egyetértőleg határoz.

38. § A kisajátítás tárgyában hozott határozat, mielőtt még a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez felterjesztetnék, az illető telep tulajdonosával közlendő.

A határozat ellen, annak kézbesítésétől 15 nap alatt felfolyamodásnak van helye.

A 15 nap letelte után a határozat esetleg a felfolyamodással együtt a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez fölterjesztendő.

39. § A megszüntetett üzlet után járó teljes kártalanítás az 1881:XLI. törvénycikkben körülírt eljárás szerint eszközendő.

40. § Az iparos elhalálása esetében az üzletet annak özvegye újabb bejelentés nélkül folytathatja. Engedélyhez kötött iparoknál azonban személyes megbízhatóságát az iparhatóság előtt igazolni köteles. Özvegy nem létében, vagy ha az ezen jogával élni nem akarna, az üzlet a kiskoru gyermekek vagy unokák javára folytatható.

41. § Ha az ipar kiskorúak vagy jogi személyek részére gyakoroltatik, üzletvezető nevezendő s az iparhatóságnak bejelentendő.

Üzletvezető csak az lehet, ki ezen törvény értelmében az illető ipar önálló gyakorlására jogosítva van, és az engedélyhez kötött iparokat illetőleg személyes megbízhatóságát az iparhatóság előtt igazolja.

A törvényes szabályok megtartásáról ő felel s a netán kiszabott büntetést ő viseli.

42. § A telep-engedélynek érvénye elenyészik, ha annak kézbesítésétől számított két év folyama alatt az üzlet meg nem indítatik, vagy két éven át egyfolytában szünetel.

Az üzlet megindítására a határidő azonban három évre is kiterjeszthető, ha az üzlettelep nagyobb építkezésekkel van összekötve.

A ki bejelentett iparát két évig meg nem kezdi, azt csak újabb bejelentés mellett gyakorolhatja.

A ki engedélyhez kötött ipart az engedély kézbesítésétől számított egy évig meg nem kezd, azt csak újabb engedély mellett gyakorolhatja.

43. § A törvények és rendeletek, melyek a papokat, szerzeteseket, katonákat, bírákat és közhivatalnokokat az ipar gyakorlásában korlátozzák, jelen törvény által érintetlenül hagyatnak.

II. FEJEZET

Az ipar gyakorlásáról

44. § Minden iparos iparát bérlő által is üzheti.

A bérlők az üzletvezetőkről szóló 41. § határozatai alá esnek.

Engedélyhez kötött ipar bérlő által nem üzhető.

45. § Minden iparos a jelen törvény szerint engedélyhez nem kötött iparnál ugyanazon községben több állandó üzleti helyet (műhelyt, boltot) tarthat, melyek azonban az iparhatóságnak bejelentendők.

Engedélyhez kötött iparnál minden újabb üzleti hely külön engedély alá esik.

46. § Engedélyhez nem kötött ipart mindenki rendes lakhelyén kívül, az ország több helyén is üzlet; de tartozik a lakhelyén kívül nyitott fióktelepet mind a főtelepre illetékes iparhatóságnál, mind azon iparhatóságnál külön bejelenteni, melynek területén fiókot nyitni ohajt; tartozik továbbá ahhoz üzletvezetőt állítani s általában mindent teljesíteni, mit a törvény egy új iparág megindításánál rendel.

Engedélyhez kötött iparnál minden egyes fióktelephez külön engedély szükséges.

47. § Egy személy többféle ipart is üzhet, tartozik azonban minden iparágra nézve mindazt teljesíteni, mit a törvény az ipar megkezdésénél rendel; ha mindazáltal valaki képesítés igazolásához kötött többféle ipart kíván üzni, a képesítést ugyan csak egy iparágra köteles kimutatni, azon iparokban azonban, melyekre nézve a képesítést nem igazolta, illetőleg képesített egyént nem alkalmaz (8. §), tanonczt tartania nem szabad.

Hasonló vagy különböző ipart üzők közös üzlet folytatására egyesülhetnek.

48. § Minden iparüzőnek joga van, készítményeinek teljes előállítására szükséges mindennemű munkát egyesíteni, s az erre megkivántató segédmunkásokat tartani.

49. § A ki engedélyhez kötött ipart egy éven át, más ipart pedig két éven át egyfolytában nem üz, azt csak újabb engedély, illetőleg bejelentés mellett gyakorolhatja. A 10-ik § *f*) pontja alatt felsorolt iparágak tekintetében szabályrendeletileg ennél rövidebb idő is megállapítható.

50. § Minden iparosnak joga van úgy saját, mint mások készítményeit nemcsak lakhelyén, hanem azon kívül is az ország bármely helyén tartott országos vásárokon akár személyesen, akár megbízott által eladni, továbbá jogában áll azokra bárhol és bármikor, minták előmutatásával is, megrendeléseket gyűjteni vagy gyűjtetni, megrendelt munkát teljesíteni, vagy munkásai által teljesíttetni.

Heti vásárokon élelmi szereket, kerti és mezei terményeket, házi iparczikkeket - a mennyiben azt törvényes kiváltságok nem akadályozzák - bárki áruba bocsáthat.

Másféle iparkészítményeket csak a helyben lakó iparos van jogositva eladni.

51. § Saját vagy mások készítményeit végeladás, árverés vagy más, a tömeges és gyors eladásra ingerlő módon eladni csak az iparhatóság engedélyével szabad.

Ezen engedély legfőlegb három óra terjedhet, és elnyerésekor első sorban ipari (87. §) esetleg kereskedelmi oktatási célokra a község pénztárába:

a) Budapesten 100 forint;

b) 10 ezernél több lakossal bíró városokban és községekben 50 frt;

c) más helyeken 20 frt fizetendő.

Az eladás helye az ipar- és rendőrhatalóság egyetértő jóváhagyása mellett engedélyezendő.

Ily eladásokról rendes könyvek vezetendők, melyekben minden eladott tárgy az eladási árral együtt feljegyzendő. E feljegyzések a hatóság által ellenőrzendők.

Az eladások befejeztével a befolyt összeg tizedrésze első sorban ipari (87. §) esetleg kereskedelmi oktatási célokra a község pénztárába fizetendő.

52. § Oly üzletek részére, melyeknek tulajdonosa meghalt, avagy a melyek már legalább két év óta fennállanak, üzletleboncolás céljából az iparhatóság végeladást vagy árverést legfőlegb hat havi időtartamra engedélyezhet és ezt az időt figyelemre méltó körülmények közt és oly föltétel alatt legfőlegb egy évre meghosszabbíthatja, hogy a leboncolásnál az iparhatóság kellő ellenőrzésével csak az üzlet leltározott tárgyai kerüljenek eladásra.

Az ekkép engedélyezett, valamint a csőd esetében és a bírósági vagy hatósági rendelkezés folytán tartott eladásoknál a megelőző § intézkedései nem alkalmaztatnak.

53. § Azon esetben, ha a husmérés szabad gyakorlása mellett egyes községeknek marhahussal való ellátása állandóan biztosítható nem volna, jogában áll a másodfoku iparhatóságnak ily községek kívánságára azokat illetőleg esetről-esetre a szerzett jogok épségben tartásával külön intézkedéseket tenni.

Ily intézkedések az elsőfoku iparhatóság és a kereskedelmi és iparkamara meghallgatása után következő elvek alapján teendők:

a) a marhahusmérés szabad gyakorlása megszűnik és ezen ipar számhoz köttetik;

b) a marhahus ára időnként szabályoztatik;

c) a marhahusmérés rendes kezelése az iparhatóság által ellenőriztetik.

Az iparhatóságnak az *a*) és *b*) pontokra vonatkozó intézkedései az illető község bármely polgára által felelbevezhetők.

54. § Hus- és kenyérművekre nézve az iparhatóság elrendelheti, hogy a részletes eladásnál az árak suly szerint az eladási helyeken kifüggesztessenek.

55. § Sütők, mészárosok és kéményseprők az elkezdett iparüzletet tetszés szerint félbe nem szakíthatják, hanem, ha azt abba szándékoznak hagyni, kötelesek ebbeli szándékukat az iparhatóságnak bejelenteni, és ennek meghagyására az ipart még bizonyos ideig, jelesül sütők legfőlegb 4 hétig, kéményseprők és mészárosok legfőlegb 3 hónapig folytatni.

56. § Ha az iparos állandó lakását és üzletét más iparhatósági kerületbe teszi át, mindazt tartozik teljesíteni, a mit a törvény új iparüzlet megindításánál követel.

Budapesten az üzletnek egyik iparhatósági kerületből a másikba való áttételénél a 4., illetőleg 21. §-ban meghatározott díjak nem követelhetők.

Képesítéshez kötött iparüzlet áttételénél a képesítés igazolása helyett az eddigi iparigazolvány bemutatása is elégséges.

57. § Az iparosok cégbejegyzésére és üzletkönyveik vezetésére nézve a fennálló törvények és rendeletek szolgálnak zsinórmértékül.

58. § Egy iparos vagy kereskedő sem használhat czégén, nyomtatványain vagy hirdetéseiben oly jelzőket, jelvényeket vagy adatokat, melyek a tényleges üzleti viszonyoknak vagy a valóságnak meg nem felelnek.

III. FEJEZET

A segédszemélyzetről

A) A tanonczokról

59. § Tanonczot tartani a 47. és 160. §-ban említett esetek kivételével minden önálló iparosnak szabad.

60. § Gyermeknek, kik életük 12-ik évét még be nem töltötték, tanonczokul fel nem vehetők.

Kivételnek csak az iparhatóság engedelmével lehet helye, mely esetben köteles az iparos tanonczát 12 éves kora betöltéseig a népiskolába rendszeren járatni.

61. § A tanoncz fölvétele az elsőfoku iparhatóságnál írásbeli szerződés mellett történik; ha a föl vétel helyén iparhatóság nem székel, az írásbeli szerződés a község előljárósága előtt is köthető, a mely esetben a szerződés 8 nap alatt az iparhatósághoz megküldendő.

A föl vétel alkalmával az iparos és a tanoncz szülői vagy gyámja közt a tanidő tartama, a tanoncz tartása és ellátása egyetértőleg megállapítandó.

A tanidő legalább addig tart, míg a tanoncz élete 15-ik évét betöltötte.

62. § Az iparos köteles:

a) tanonczát azon iparágban, melyet üz, kiképezni, jó erkölcsre, rendre és munkásságra szoktatni;

b) időt engedni és felügyelni arra, hogy a tanoncz vallása ünnepnapjain az isteni tiszteletet látogassa;

c) tanonczát az iskolába járásra, ott, a hol tanoncziskola van, a tanoncziskolába járásra szorítani;

d) ha a tanoncz háznépéhez tartozik, betegség esetében ápolásban részesíteni;

e) a szülőket, illetőleg a gyámot és ha még iskolaköteles, a tanítót is a tanoncz megbetegedéséről és egyéb őket érdeklő fontosabb esetekről értesíteni.

63. § Az iparos tanonczát csak az iparüzlethez tartozó munkáknál alkalmazhatja, cselédszolgálatokra nem kötelezheti és tartozik felügyelni, hogy a tanoncz a háziak vagy segédek által ne bántalmaztassék.

64. § Oly tanonczok, kik éltük 14-ik évét be nem töltötték, naponkint legfőlegb 10 órai, kik a 14-ik évét már elérték, legfőlegb 12 órai munkára kötelezhetők, az iskolában töltött időt is beleértve. Mindkét esetben azonban munkaközben délelőtt és délután fél-fél, délben pedig egy órai szünet tartandó, és a tanonczok általában csakis oly munkára szoríthatók, mely testi erejüknek megfelel.

Egyes iparágakra az iparhatóság ennél rövidebb munkaidőt is állapíthat meg.

65. § Éjjeli munkára, azaz esti 9 órától reggeli 5 óráig tizenhat éven aluli tanoncok általában nem alkalmazhatók; oly iparágaknál azonban, melyek üzése éjjeli munka nélkül fennakadást szenvedne, az iparhatóság - tekintettel a tanonc testi fejlettségére - megengedheti, hogy a 16 éven aluli, de 14 évesnél nem fiatalabb tanoncok a 64. §-ban megszabott munkaóráknak legfőlebb felét éjjeli munkában dolgozzák le.

66. § A tanonc az iparosnak, illetőleg üzletvezető helyettesének a reája bizottakban engedelmességgel tartozik; és ha az iparos házában élelemmel és lakással láttatik el, 18 éves koráig az ő házi fegyelme alatt áll.

67. § A tanviszony befejeztével az iparhatóság a tanoncznak bizonyítványt állít ki, a melyben az iskolai bizonyítvány adatai felemlítettnek, az iparában tanusított haladás igazoltatik (78. §) és azon iparos neve, foglalkozása és lakása fölvetetik, kinél a tanulási időt töltötte.

68. § A tanszerződés kötelező ereje a kikötött próbaidő elteltével, ha pedig ez kikötve nincs, a tanonc beállta után két hónappal veszi kezdetét.

A próbaidő a tanidőbe beszámítandó.

69. § Ha a tanonc távollét vagy betegség által a munkától egyfolytában három hónapnál tovább elvonatik, de a tanulást azután folytatja, az iparos jogában áll, a kikötött tanidőt az elmulasztott idővel megtoldani.

70. § A tanviszony megszűnik:

- a) ha az iparos vagy tanonc meghal;
- b) ha a tanonc védkötelezettségének teljesítésére behivatik, vagy munkaképtelenné válik;
- c) ha az iparos védkötelezettségének teljesítésére behivatik, vagy munkaképtelenné válik, föltéve, hogy az iparos üzletvezetőt nem tart, és hogy ennek következtében üzlete megszűnik;
- d) ha az egyik fél 4 hétnél tovább tartó szabadságvesztésbüntetésre ítéltetik;
- e) ha az iparostól a tanoncztartási jog elvonatik. (160. §)

71. § A tanviszony a szerződésileg megállapított tanidő lefolyta előtt azonnal felbontható, és pedig

az iparos részéről:

- a) ha a tanonc nyeresémvágyból eredő bűncselekményt követ el;
- b) ha a tanonc kötelezségeinek teljesítését makacsul megtagadja, vagy ellenük súlyosan és ismételve vét;
- c) ha a tanonc tetteles bántalmazást vagy durva becsületsértést követ el az iparos vagy valamelyik családtagja ellen;
- d) ha a tanonc undorító vagy ragályos betegségben szenved.

A tanonc, illetőleg annak törvényes képviselője részéről:

a) ha az iparos a tanonczot erkölcstelen vagy törvényellenes tettek elkövetésére csábítja;

b) ha az iparos házi fegyelmi jogával visszaél;

c) ha a tanonc élete vagy egészsége a munka folytatásánál veszélynek van kitéve.

72. § A tanviszony 15 napi felmondás mellett felbontható

az iparos részéről:

a) ha kétségelenné vált, hogy a tanonc az illető iparág megtanulására képtelen;

b) ha a tanonc két hónál tovább tartó betegségben szenved.

c) ha az iparos üzletével felhagy;

A tanonc, illetőleg annak törvényes képviselője részéről:

a) ha az iparos törvényes vagy tanszerződési kötelezségét a tanonc irányában nem teljesíti;

b) ha az iparos más községbe költözik át;

c) ha a tanonc más életpályára vagy más iparágra akar áttérni;

d) ha az iparos két hónál tovább tartó betegségben szenved és üzletvezetőt nem állít.

Ha az iparos csődbe jut, a tanviszony úgy a csődtömeg, mint a tanoncok részéről 15 napi felmondás mellett felbontható.

73. § A tanviszony megszűnése az iparhatóságnál bejelentendő.

74. § Ha a tanviszony fölbontását a tanoncz okozta, valamint azon esetben is, ha a tanoncz más iparágra áttérve, felmondott, az iparost az egész betöltött tanidőre járó tandij- és kárpótlásul még félévi tandij illeti, ha pedig az iparos adott okot a viszony megszüntetésére, a mennyiben a törvény vagy szerződés értelmében más kárpótlással nem tartoznék, legalább azon költségeket köteles megtéríteni, melyek a tanoncznak más iparoshoz való beszegődtetése által okozottak.

75. § Oly iparos, ki szökevény-tanonczot tudva felfogad, a tanoncczal egyetemlegesen felelős az előbbi iparosnak a tanoncz megszökése által okozott kárért.

76. § A szökevény-tanoncz az iparos kívánságára a helybeli iparhatóság által visszavezetendő.

77. § Az iparhatóság a területén alkalmazott tanoncokról lajstromot vezet.

E lajstromban kiteendő:

- a) az iparos neve, lakása és foglalkozása, kinél a tanoncz tanul;
- b) a tanoncz neve, születési éve;
- c) a tanviszony kezdete;
- d) a tanviszony megszűnte;
- e) a szerződés tartalmának egyéb lényege és bemutatásának ideje.

Ezen lajstromból a tényleg tanviszonyban álló tanoncok jegyzéke az iskolai év kezdete előtt két héttel a kerületi tanfelügyelőségnek megküldendő.

Az iskolai év folyamában felvett tanoncok nevei a tanszerződés felvétele alkalmával, azonnal a kerületi tanfelügyelővel közlendők.

78. § Az iparhatóság gondoskodik arról, hogy havonkint legalább egyszer értesítést nyerjen a tanoncok magaviseletéről.

Ez okból az iskola vezetői havonkint jelentést tesznek az iparhatóságoknak arról, hogy a tanoncok mily módon és mily előmenetellel látogatják az iskolát.

Az iparhatóság saját kiküldöttjei által is meggyőződést szerez magának az iskola látogatásáról ép úgy, mint a gyakorlati oktatás menetéről.

79. § A törvény kihirdetése után hat hónap alatt minden iparos tartozik az iparhatóságnál tanonczait a lajstromba vezetés végett bejelenteni s ez alkalommal a fennálló tanszerződés tartalmát is közölni.

B) A tanoncziskolákról

80. § Oly községben, a hol legalább 50 tanoncz van és e tanoncok számára külön iskola nincs, köteles a község a tanoncok tanításáról külön tanfolyam berendezése által gondoskodni.

81. § A tanoncok oktatására a polgári és elemi iskolák helyiségei, taneszközei és tanítószemélyzete használható fel.

82. § A tanoncz mindaddig, míg tanideje az iparosnál tart, köteles ily iskolába járni.

83. § A tanfolyam tantervét és tartamát a vallás- és közoktatásügyi minister a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg állapítja meg.

Az évi szorgalomidő 10 hónapig tart, mely alatt a tanításnak folytonosnak kell lenni.

A tanításra hetenkint két munkanapon legalább 4 óra az általános ismeretek tantárgyaira, ezeken felül vasárnaponként 3 órai idő a rajztanításra szabatik ki.

Az iparhatóság állapítja meg azt, vajjon a tanítás a munkanapokon és vasárnaponként a nappali vagy esti órákban tartassék-e.

A mennyiben a hitfelekezetek a tanoncok vallástanításáról gondoskodnak: a fentebbi órákon felül vasárnaponként egy óra a vallástanításra fordítható.

84. § A két havi szünidő a nyári hónapokban tartatik.

85. § Mennyiben lehet eltérésnek helye egyes iparágakra nézve a 83. és 84. §-okban megállapított határozatok alól, azt az iparhatóság indokolt előterjesztésére a vallás- és közoktatásügyi miniszter a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterrel egyetértőleg állapítja meg.

86. § A tanonciskolák felett a közvetlen felügyeletet a kerületi tanfelügyelő és az elsőfoku iparhatóság, a főfelügyeletet pedig a vallás- és közoktatásügyi miniszter a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterrel egyetértőleg gyakorolja.

87. § A tanonciskolák költségeire a jelen törvény alapján befolyó díjak és pénzbüntetések fordítandók.

A mennyiben a községek a tanonciskolák költségeinek fedezésére nem képesek, e célból a községek, a belügyminiszter és a pénzügyminiszter engedélye alapján a községben fizetendő egyenes adó 2%-a erejéig külön adót vehetnek ki.

Oly községek, a melyek vagyoni helyzetüknél fogva nem tarthatnak fenn tanonciskolákat, segélyért a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez fordulhatnak.

C) A segédekről

88. § Az iparos és segéde közötti viszony szabad egyezkedés tárgya.

A szerződés, ha a felek máskép nem egyeztek, csak 1 heti próbaidő eltelte után válik kötelező erejűvé.

89. § Az iparos segédétől, ha másként nem egyezkedtek, csak az iparüzlethez tartozó munkát kívánhat, és ezt is csak oly mérvben, mely a segéd testi alkotásának és erejének megfelel.

Az iparos köteles időt engedni arra, hogy a segéd vallása ünnepnapjain az isteni tiszteletet látogathassa.

90. § Az iparos oly segédet fel nem fogadhat, ki az előbbi munkaadóval kötött szerződésnek törvényes megszűnését, vagy azt, hogy munkaszerződése a jelen törvény értelmében felmondás által megszűnik (108. §), nem igazolja.

A ki ily igazolás nélkül segédet alkalmaz, az a segéddel egyetemlegesen felelős az illető iparosnak a segéd eltávozása által okozott kárért.

91. § Minden segéd, szerződési kötelezettségének teljesítése mellett szabadon kereshet magának munkát; maga választhat és változtathat helyet és pedig akár iparosnál, akár gyárosnál, akár más vállalkozónál.

92. § A munkaadó és segéd közötti viszony, ha másképen nem egyezkedtek, vagy ha gyárakban a munkarend (113. §) másképen nem intézkedik, 15 napi felmondással felbontható.

Kereskedősegédek tekintetében a felmondás határideje szerződési megállapodás hiányában hat hét.

Fontosabb teendőikkel megbízott iparos- vagy kereskedősegédek, jelesen a nagy iparvállalatoknál vagy gyárakban vagy kereskedői üzletekben mint könyvvezetők, pénztárnokok, üzletvezetők, utazók, raktárnokok stb. alkalmazottak tekintetében a felmondás határideje három hónap.

93. § Habár kellő időben történt is a felmondás, azon segéd, ki darabszámra fizettetik, addig nem léphet ki, míg az átvett munkát a szerződésnek megfelelőleg be nem fejezte, valamint az sem, ki a munkabérére kapott előleget le nem dolgozta, vagy meg nem térítette.

94. § A segéd felmondás nélkül azonnal elbocsátható;

a) ha nyereségyéből eredő bűncselekvényt követ el;

b) ha az iparos, helyettese, vagy az iparos egyik családtagja ellen tetteges bántalmazást vagy súlyos becsületsértést követ el, kötelességei teljesítését makacsul megtagadja, vagy ha az iparos akarata ellenére egy egész munkanapon át igazolatlanul szünetel;

c) ha megintés daczára a ház vagy az üzlet biztonságát vigyázatlansága által veszélyezteti;

d) ha 3 napnál tovább tartó szabadságvesztésbüntetés alá kerül;

e) ha a szerződésileg elvállalt munka teljesítésére képtelen;

f) ha valamely undorító vagy ragályos betegségben szenved;
g) ha az iparos bizalmával való visszaélés által az üzlet érdekeit veszélyezteti;
h) ha a kereskedősegéd főnöke beleegyezése nélkül akár saját, akár más részére kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik.

Az e) és f) pontokban elősorolt esetek bekövetkezése miatt elbocsátott segéd netaláni kárpótlási igénye a szerződés és a fennálló törvények alapján ítélendő meg.

95. § A segéd felmondás nélkül azonnal kiléphet:

a) ha az iparos, helyettese vagy az iparos hozzátartozói őt vagy családja tagjait tetteg bántalmazták, ellene vagy ellenök becsületsértést követnek el;

b) ha az iparos szerződési kötelelességeit nem teljesíti;

c) ha darabszámra dolgozik, és az iparos őt folytonosan munkával ellátni nem képes;

d) ha a munka folytatásánál egészsége vagy élete veszélyeztetve van;

e) ha az iparos, helyettese vagy az iparos hozzátartozói őt vagy családja tagjait erkölcsstelenségre vagy törvényellenes tette csábítják.

96. § Ha ideiglenes szabadsággal elbocsátott katona, hadi tengerész, vagy honvéd segédnek áll be, s a katonai hatóság által behivatik, a munkaszerződés ereje minden kárpótlás nélkül megszűnik.

Ugyanez áll azokra nézve is, kik ujoncz-állítás alkalmával besoroztatván, katonai szolgálatuk megkezdésére behivatnak.

Ellenben ha a tartalékos vagy honvéd a törvényszerű évenkénti gyakorlatra behivatik, ez a munkaszerződést meg nem szünteti, de a gyakorlat idejére munkabér nem jár.

97. § Az iparos, ki segédét törvényes ok nélkül a felmondás határidejének eltelte előtt elbocsátja, köteles neki kilépése előtt azon bért vagy egyéb illetményt, melyet a felmondási határidő alatt élvezett volna, egyszerűen, és ha a segédnek munkabérén kívül ellátása is volt, kétszeresen megadni.

98. § Azon iparos, ki segédeit lakással is ellátja, e célra egészséges és lakható helyet tartozik kijelölni.

A segéd által egészségtelen lakás miatt beadott panaszok az iparhatóság részéről mindig a helyszínen, a tisztí orvos közbejöttével vizsgálandók meg és haladék nélkül orvoslandók.

99. § Minden segédnek munkakönyvvel kell ellátva lennie, melynek alakját, rovatait s kiállítás módjait a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter a belügyi miniszterrel egyetértőleg rendeleti uton állapítja meg.

A munkakönyvben a segédek erkölcsi magaviseletére és minősítésére vonatkozó megjegyzéseknek vagy jeleknek helye nem lehet.

A jelen törvénynek a segédekre és a gyári munkásokra vonatkozó szakaszai a munkakönyvben lenyomatandók.

Kereskedő segédeknek, valamint fontosabb teendőkkal megbízott iparossegédeknek, jelesen: a könyvvivők, pénztárnokok, munkavezetőknek, munkakönyvre nincs szükségük.

Mely segédek esnek e fontosabb teendőkkal megbízott segédek közé, azt kétség esetében az iparhatóság határozza meg.

100. § A munkakönyvet az egyszerű kiállítási költség és bélyegilleték megtérítése után azon elsőfoku iparhatóság adja ki, melynek területén az ipartelep fekszik, melyhez a segéd szegődik.

101. § Munkakönyv annak adandó:

a) ki jelen törvény életbeléptekor tényleg mint segéd iparosnál munkában áll;

b) ki iparhatósági bizonyítvánnyal igazolja, hogy tanonczidejét befejezte;

c) ki élte 15-ik évét betöltötte és gyakorlati ipariskolát bevégzett;

d) ki élte 15-ik évét betöltötte és igazolja azt, hogy iparosnál munkába mint segéd felvétetik;

e) ki igazolja azt, hogy gyárban mint munkás felvétetik,

102. § A kiállított munkakönyvekről minden elsőfoku iparhatóság folyó számmal ellátott pontos jegyzéket tartozik vezetni.

Ezen folyó szám a könyvre is ráirandó.

103. § A munkábalépés alkalmával az iparos a könyvet a segédtől átveszi, és a segéd alkalmazását a munkakönyv bemutatásával legkésőbb két hét alatt az iparhatóságnak bejelenti.

104. § A segédnek munkából kilépése alkalmával az iparos köteles a munkakönyv egyes rovatait lelkiismeretesen, az igazságnak teljesen megfelelőleg kitölteni és a segéd kívánatára a fennállott szerződési viszony megszüntéről és a segéd magaviseletéről az igazságnak megfelelő külön bizonyítványt adni.

105. § Ha a munkakönyv elvesz, ez azon esetben, midőn a segéd ugyanazon iparhatóság területén tartózkodik, mely a könyvbe az utolsó bejegyzést eszközölte, ezen hatóságnál azonnal bejelentendő. Az iparhatóság az elvesztés körülményeit megvizsgálja, szükség esetében körözteti (esetleg a rendőri közlönyben is) s ha az elvesztés iránt kétség nem maradt fenn, új könyvet állít ki, melyre feljegyzi, hogy: „másodlat”.

Midőn pedig a segéd nem azon iparhatóság területén tartózkodik, mely a könyvbe az utolsó bejegyzést eszközölte, köteles munkakönyvének elvesztését azonnal bejelenteni azon iparhatóságnak, melynek területén akkor tartózkodik. Az iparhatóság az esetet megvizsgálja, a körülményekhez képest körözteti, s ha az elvesztés tekintetében többé kétség nem forog fenn, az új (másodlat) munkakönyvnek kiadására azon iparhatóságot keresi meg, mely az elvesztett könyvbe az utolsó feljegyzést eszközölte.

Az iparhatóság a segédnek az elvesztés megtörtént bejelentéséről igazolványt ad, a mely addig, a míg az új (másodlat) munkakönyv kiállitható, munkakönyv gyanánt szolgál.

Ha a munkakönyv elszakadt, vagy más oknál fogva használhatlanná vált, avagy ha a segéd másodlatot kíván, új (másodlat) munkakönyv állítandó ki.

Ha végre a munkakönyv egészen megtelt, az illetékes hatóság újat állít ki s benne megjegyzi, hogy az az előbbi munkakönyvnek folytatása.

Az iparhatóság az illető lajstromban (109. §) kitünteti az okot, a mely az új munkakönyv, vagy a másodlat kiállítására szolgált, és az eredeti munkakönyvet legalább egy éven át megőrzi.

106. § A munkakönyvet mindaddig, míg a segéd munkában áll, az iparos megőrzi, tartozik azonban kívánatra arról, hogy a munkakönyv nála van, elismervényt adni.

A munkából kilépéskor az iparos a kilépést az iparhatóságnak bejelenti s a munkakönyvet a kilépő segédnek átadja.

107. § A segéd munkaviszonyában beálló minden változás a munkakönyvben az iparhatóság által igazolandó.

Ha a munkában állás hosszabb betegség vagy más körülmények által megszakittatik, e körülmény a segéd által történt igazolás után a munkakönyvbe az iparhatóság által feljegyzendő.

Az iparhatóság által igazolt minden adat egyuttal az általa vezetett lajstromba is feljegyzendő.

108. § Oly végből, hogy a törvényes alapon a szerződési viszonyból kilépni és más iparshoz szerződteni akaró segéd ezt akadálytalanul tehesse, az iparos a segéd kívánatára elbocsátási bizonyítványt köteles adni, melyben megjegyzendő, hogy a segéd rendes munkakönyvvel bír.

109. § Az iparhatóság a területén alkalmazott segédekről lajstromot vezet.

E lajstromban kiteendő:

- a) a segéd neve és foglalkozása;
- b) munkakönyvének száma;
- c) az iparos neve, lakása és foglalkozása, a kinél alkalmazva van;
- d) a munkaviszony megkezdése;
- e) a munkaviszony megszünte.

110. § A törvény kihirdetése után hat hónap alatt minden iparos tartozik segédeit a lajstromba bevezetés s munkakönyv-kiállítás végett az iparhatóságnak bejelenteni.

D) A gyárimunkásokról

111. § Az iparossegédekről szóló 88-110. § rendeletei a gyári munkásokra is kiterjednek.

112. § A gyáros köteles összes munkásairól rendes jegyzéket vezetni, abba minden munkás nevét, születésének évét és helyét, foglalkozását és bérét beiktatni, s e jegyzéket az iparhatóságnak kívánatára akármikor előmutatni.

113. § A műhelyekben munkarendnek kell kifüggesztve lenni, melybe következők veendőik fel:

a) a dolgozó-személyzet különféle osztályzata és foglalkozása, jelesül a nők és gyermekek alkalmazásának módozata, tekintettel testi erejükre és ez utóbbiak iskolai kötelezettségére;

b) a munkaidő tartama;

c) a leszámolás idejére és a munkabér kifizetésére vonatkozó határozmányok;

d) a felügyelő egyének jogai;

e) a munkásokkal való bánásmód megbetegedés vagy szerencsétlenség eseteiben;

f) a munkarend áthágóira szabott pénzbírságok;

g) a felmondás határideje és azon esetek, melyekben a szerződési viszony azonnal felbontható.

A munkarend nem tartalmazhat semmi olyant, a mi a törvény rendelkezéseivel ellenkezik,

A munkarend az iparhatóság által láttamozandó.

114. § Minden gyáros köteles gyárában saját költségén mindazt létesíteni és fentartani, a mi tekintettel az iparüzlet és telep minőségére, a munkások életének és egészségének lehető biztosítására szolgál. (30. §)

115. § Tekintettel a fennálló népoktatási törvényekre is:

10 éven aluli gyermekeket épen nem, a 10 évet meghaladott, de a 12 évet még el nem érteket csak az iparhatóság engedélye mellett szabad gyárakban munkára alkalmazni.

Az engedély csak akkor adandó meg, ha vagy az iskola rendes látogatása a gyárban való alkalmazással megegyeztethetőnek mutatkozik, vagy a gyáros részéről külön iskolák felállítása által a gyermekek oktatásáról az iskolahatóság rendeletei szerint kellő gondoskodás történik.

Kik a 12 éves kort meghaladták, de a 14 éves életkort még be nem töltötték, gyári munkában naponként csak 8 óra hosszát foglalkoztathatók.

Oly ifjak, kik a 14 éves életkort betöltötték, de a 16 évet még el nem érték, naponként csak 10 órai munkaidőre alkalmazhatók.

Ezen törvény 62. §-ának b) pontja, valamint a tanoncok éjjeli munkájáról szóló 65. §-a a 16 éven aluli gyári munkásokra is kiterjesztetik.

116. § A 16 évet még be nem töltött munkások vagy éppen nem, vagy csak bizonyos föltételek mellett alkalmazhatók azon iparágakhoz tartozó gyárakban, melyek egészségteleneknek vagy veszélyeseknek nyilvánítottak és egyáltalában csak oly munkára alkalmazhatók, mely egészségüknek nem árt és testi fejlődésüket nem gátolja.

Az egészségtelen és a veszélyes iparágak lajstromát a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister rendeletben fogja megállapítani; ezen rendeletben egyszersmind azon föltételek is meghatározandók lesznek, melyeknek megtartásával 16 éven aluli munkások ily iparágakban vagy azok némelyikében alkalmazást nyerhetnek.

Nők szülés után négy hétig szerződésileg kötelezett munkájuk teljesítése alól a szerződés megszűnése nélkül felmentvék.

117. § A munkásoknak munkaközben úgy délelőtt, mint délután, fél-fél órai, délben pedig 1 órai szünetidő engedendő.

Azon gyárakban, melyekben a munka éjjel-nappal foly, a gyáros az éjjeli munkára alkalmazott munkások kellő felváltásáról köteles gondoskodni.

A nappali munkát reggeli 5 óra előtt kezdeni és esti 9 órán túl kiterjeszteni nem szabad.

118. § A gyáros köteles munkása bérét készpénzben és pedig - ha másképp nem egyezkedett - hetenkint kifizetni.

Arúkat és szeszes italokat munkásainak nem hitelezhet.

Lakással, tüzifával, földhaszonélvezettel, rendes étellel, orvossággal, orvosi segélylyel azonban a munkást, ha ez beleegyez, elláthatja s az érték járó összegeket a bérfizetés alkalmával béréből levonhatja. Ugyanezen feltétel alatt láthatja el a gyáros a munkást a gyárában készülő cikkek előállítására szükséges szerszámokkal és anyagokkal is, ha ezeket szerződés szerint a munkás sajátjából tartozik megszerezni.

119. § Oly árúért való követelések, melyek a munkásoknak az előbbi §-ban foglalt tilalom daczára hitelezettek, a gyártulajdonos által sem törvény útján nem érvényesíthetők, sem beszámítás tárgyát nem képezhetik.

120. § Oly szerződések, melyek a 118. és 119. § rendeleteivel ellenkeznek, kötelező erővel nem bírnak.

Hasonlóul érvénytelenek a gyáros és a munkás közt történt oly megállapodások, melyek szerint ez utóbbi szükségletét bizonyos eladási telepekből szerezni, vagy bérének egy részét más célokra, mint a munkások sorsának javítására fordítani köteles.

121. § Az iparhatóság köteles a gyárat kiküldöttje által évnegyedenként legalább egyszer megsejtelteni, s a törvény rendeleteinek megtartásáról meggyőződést szerezni.

E vizsgálatok eredményéről évenként legalább egyszer a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszternek kimerítő jelentés teendő.

Ezen kívül a fővárosban és nagyobb számú gyárakkal bíró vidékeken a gyárak megvizsgálásával a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter külön közegeket is bízhat meg.

E közegeknek alkalmazása a rendes évi költségvetéssel kapcsolatban, kellő indokolással terjesztendő a törvényhozás helybenhagyása alá.

A gyárak megvizsgálásával megbízott hatósági közegek jelentései megfelelő alakban évenként nyilvánosságra hozandók.

IV. FEJEZET

Az ipartestületekről

122. § Törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácscsal bíró városokban, továbbá oly községekben, melyekben a képesítéshez kötött mesterséggel foglalkozó iparosok száma legalább százra megy, a képesítéshez kötött mesterséggel (4. §) foglalkozó iparosok kétharmadának kívánatára, az illetékes ipar- és kereskedelmi kamara meghallgatásával és a törvényhatóság hozzájárulásával az iparhatóság által ipartestületek alakítandók.

Oly községekben, a melyekben száznál kevesebb ilyen iparos van, az iparosok kívánatára az ipar- és kereskedelmi kamara véleménye alapján a törvényhatóság hozzájárulásával a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter esetről-esetre megengedheti az ipartestület alakítását.

A mennyiben az ipartestület megalakítása iránt az illető iparosok, az ipar- és kereskedelmi kamara és törvényhatóság közt nézeteltérés lenne, az ügy elhatározás végett a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter elé terjesztendő.

123. § Budapest főváros kivételével, a hol az ipartestületek iparágak vagy iparcsoportok szerint alakíthatók, egy város vagy község területén csak egy általános ipartestület alakítandó.

124. § Mindazon iparosok, kik az illető város vagy község területén képesítéshez kötött mesterséget (4. §) űznek, a testület tagjai, és a tagsági díjak fizetésére kötelesek.

Kereskedők, gyárosok, avagy részvénytársaságok a testületekbe nem kényszeríthetők.

Azon iparosok azonban, kik mesterséget képező iparágat nagyban üznek és telepükön tanonczokat alkalmaznak, szintén bevonandók az ipartestületek kötelékébe.

Kétség esetében az iránt, hogy egyes iparosok kötelesek-e a testületbe lépni: az iparhatóság az illetékes ipar- és kereskedelmi kamara meghallgatása után határoz.

125. § Az általános ipartestület megalakítása alkalmával az elsőfoku iparhatóság felhívja az illető helyen eddig működött és képesítéshez kötött mesterséggel foglalkozó iparosokból álló ipartársulatokat, hogy az ipartestületbe olvadjanak. A fővárosban eddig működött ily ipartársulatok csak a megfelelő ipartestületekbe olvaszthatók.

Az elsőfoku iparhatóság által e célból összehívandó közgyűlésen az ipartársulati tagok kétharmadrésze az ipartársulat fölösztatását határozhatja el, mely esetben a társulat vagyona, a mennyiben az ipartársulatnak e vagyon felett szabad rendelkezési joga van, az ipartestület tulajdonába megy át.

Ha azonban valamely oly szakipartársulat olvad egy általános ipartestületbe, melynek külön célokra rendelt vagyona van, az a testület által az illető külön iparágat üzők céljaira külön kezelendő.

Ha a közgyűlés az ipartársulat további fennállása mellett nyilatkozik, az ipartársulat tagjai, a kik képesítéshez kötött mesterséget üznek, az ipartestület tagjai közé is tartoznak. (124. §)

126. § Az ipartestület célja: az iparosok közt a rendet és az egyetértést fentartani; az iparhatóságnak az iparosok közt fentartandó rendre irányuló működését támogatni, az iparosok érdekeit előmozdítani, s őket haladásra serkenteni.

Ez okból gondoskodik arról:

- a) hogy az iparosok és a segédek közt rendezett viszonyok álljanak fenn;
- b) hogy a tanonczok ügye rendeztessék;
- c) hogy az iparosok és a tanonczok vagy a segédek közt felmerülő surlódások és vitás kérdések elintézésére békéltető működés biztosittassék;
- d) hogy segélypénztárak létesüljenek;
- e) hogy az iparosok anyagi érdekeit szövetkezetek alakítása által előmozdítsa;
- f) hogy a hatóságokat az iparügy tekintetében kellőleg tájékoztassa.

127. § Az ipartestület a hozzá tartozó iparosokra és segédszemélyzetükre nézve az elsőfoku iparhatóságnak a jelen törvény III. fejezete A), B), C) betűk alatt meghatározott teendőit végzi.

Mindazon esetekben, a midőn az ipartestület tudomására jut annak, hogy az említett fejezet határozatai ellen a testülethez tartozók oly mulasztást vagy cselekvést követtek el, mely a jelen törvény VI. fejezete értelmében büntetendő, az esetet véleménye kíséretében további eljárás végett az iparhatósághoz átteszi.

Az iparhatóságoknak ily ügyekben hozott határozata az ipartestülettel is közlendő, a mely az ellen 15 nap alatt felelbezzhet.

128. § Minden ipartestületnek közgyűlésileg megállapított alapszabályokkal kell birnia, melyeket a törvényhatóság a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszternek a belügyminiszterrel egyetértőleg leendő jóváhagyás végett bemutatni köteles.

Az alapszabályokba mindenesetre fölveendőik:

- a) a testületi tagok jogai és kötelességei;
- b) a tagsági díj nagysága;
- c) a testületi előjárásának mikénti összeállítása és hatásköre;
- d) a testületi vagyon kezelési módja;
- e) intézkedés az iránt, hogy hatóságok és harmadik személyek irányában ki képviselje a testületet.

129. § A testületi alapszabályok nem tartalmazhatnak olyat, mi által az egyes tagok a jelen törvény által őket megillető jogok gyakorlatában megszoríthatnának vagy akadályoztathatnának.

130. § Az ipartestület ügyeit a közgyűlés és az előljáróság intézi.

131. § Azon tárgyak, a melyek fölött mindenestre a közgyűlés határoz, a következők:

1. az előljáróság elnökének és tagjainak megválasztása;
2. a testület jövő évi költségvetésének megállapítása;
3. a hozzájárulási kulcs megállapítása;
4. a számadások megvizsgálása;
5. szövetkezetek alakítása;
6. az iparosok és segédek közti viszony, úgy nemkülönben a tanoncok ügyeinek rendezése végett javaslatba hozandó szabályzat tervezetének megállapítása;
7. a testületi vagyon hováfordítására vonatkozó határozat;
8. az alapszabályok megállapítása és módosítása.

132. § A rendes közgyűlés évenként legalább egyszer és pedig legkésőbb márczius hóban tartandó.

Az előljáróság közgyűlést bármikor összehívhat.

Az iparhatósági biztos (139. §) kívánatára, avagy a testületi tagok egyharmadrészének írásos követelésére, az előljáróság közgyűlést tartozik összehívni.

133. § Közgyűlésen a testületbe tartozó minden iparos, ki a politikai jogok gyakorlatától felfüggesztve nincsen, szavazattal bír.

134. § Minden közgyűlésről jegyzőkönyv vezetendő, a mely az iparhatóságnak bemutatandó. Oly közgyűlési határozatok, a melyek az alapszabályok módosítására vonatkoznak, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszternek a belügyi miniszterrel egyetértőleg adandó jóváhagyása alá esnek.

135. § A testületi előljáróságnak legalább 12 iparosból kell állani.

136. § Az előljáróságot a testület választóképes tagjai közgyűlésen választják.

Választhatók azon választóképes (133. §) testületi tagok, kik legalább 3 év óta a város vagy község területén mint önálló iparosok működnek.

137. § Az előljáróság intézi a testület mindazon ügyeit, a melyek a törvény vagy a testület alapszabályai értelmében a közgyűlésnek fentartva nincsenek.

138. § A tagsági díjak késedelmezés esetében közigazgatási uton a közadók módjára hajttnak be.

139. § Az iparhatóság minden ipartestülethez állandó hatósági biztost rendel ki.

Az iparhatósági biztos őrökdi a felett, hogy a testület alapszabályai és a törvény határozatai értelmében működjenek.

Ez okból a hatósági biztos a testület előljárósága minden üléséhez és a közgyűléshez meghívandó; ez üléseken bármikor megjelenhet, s azokat a határozatokat, melyeket az alapszabályokkal vagy a törvénytől megegyeztetetőknek nem tart, ellenezheti. Ily ellenzés esetében a határozat végre nem hajtható; a testület azonban határozatát a biztos ellenzésével együtt további eljárás végett az iparhatósághoz terjesztheti.

140. § Az iparosok és segédek közti viszony, nemkülönben a tanoncok ügyeinek rendezése végett a testületek általánosan kötelező szabályok létrehozatala céljából javaslatot terjeszhetnek elő a törvényhatósághoz, a mely azokat az elsőfoku iparhatóság és illetékes ipar- és kereskedelmi kamara meghallgatása után, úgy mint a törvényhatósági szabályrendeletet tárgyalja s hozzájárulás esetén jóváhagyás végett a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterhez terjeszti.

A szabályrendelet végrehajtása a testületet illeti, a mely azonban a szabályrendeletben megjelölt büntetés alá eső mulasztások vagy cselekmények esetén a 127. § szerint jár el.

141. § Minden ipartestület kebelében az iparosok és a tanoncok vagy a segédek közt felmerülő surlódások és vitás kérdések elintézésére (176. §) iparosok- és segédekből külön békéltető bizottság szervezendő.

A békéltető bizottság iparos tagjai a testületi előljáróság tagjai. A békéltető bizottság segédtagjai a testülethez tartozó iparosok összes segédei által az e célból az iparhatósági biztos által összehívott és elnöklete mellett megtartandó választó ülésen választott segédek.

A békéltető bizottság működésénél az iparhatósági biztos elnökle mellett a bizottság iparos tagjai és segédtagjai egyenlő számban tartoznak jelen lenni.

A békéltető bizottság mindenekelőtt a felek kibékítését megkísérli; ha ez nem sikerül, szótöbbséggel határoz. Szavazatok egyenlősége esetén az elnök szavazata dönt.

Határozatait szükség esetében az iparhatóság hajtja végre.

A határozattal meg nem elégedő félnek jogában áll a határozat kihirdetésétől 8 nap alatt igényeit a törvény rendes útján érvényesíteni, mi által azonban a határozat végrehajtása nem gátoltatik. (176. §)

A békéltető bizottság eljárását külön alapszabályok határozzák meg.

Ezen alapszabályokat a békéltető bizottság összes iparos- és segédtagjai az e célból az iparhatósági biztos által egybehívott és elnökle mellett megtartandó ülésben állapítják meg. Az így elfogadott alapszabályokat a törvényhatóság a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszternek a belügyminiszterrel egyetértőleg leendő jóváhagyás végett bemutatni köteles.

142. § Addig is, míg általában a segédek és gyármunkások segélyezési ügye külön törvény által rendeztetik, a testülethez tartozó iparágak segédeinek segélypénztárai tekintetében a következő határozatok irányadók.

Segélypénztárnak létesítését a békéltető bizottság segédtagjainak választására összehívott ülésen (141. §) a segédek többsége határozza el.

Ezen határozat alapján a békéltető bizottság összes iparos- és segédtagjai az e végből az iparhatósági biztos által egybehívott és elnökle alatt megtartandó ülésben a segélypénztár alapszabályait megállapítják.

Ez alapszabályokban meg kell határozni:

- a) mily pénzekből és járulékokból alakítandó a segélypénztár;
- b) mely esetekben van a segédnek igénye segélyre;
- c) mi a segély legnagyobb mérve, a melyre a segédnek igénye van.

143. § A segédektől követelhető hozzájárulás nem lehet nagyobb, mint heti bérük 3 százaléka. Ez a hozzájárulás hetenkint szedendő be, illetőleg az iparos által a segélypénztár számára beszolgáltatandó.

Az iparos minden egyes segédje után a segélypénztárhoz hozzá tartozik járulni; a hozzájárulási összeg azonban az alapszabályok szerint a segédre nézve megszabott járulék harmadrészét meg nem haladhatja.

A segélypénztárból nyerendő segélydíjak sem végrehajtásilag le nem foglalhatók, sem másra át nem ruházhatók.

A felvett segélydíjakról a segélypénztárba beszolgáltatott nyugtatványok bélyegmentesek.

144. § Összebeszélés folytán bekövetkezett munkaszünetelés esetén a segélypénztár a munkaszünetelés tartama alatt az összebeszélésben résztvevő segédnek - igazolt betegség esetén kívül - segélyt nem adhat.

145. § A segélypénztár kezelésében az iparosok és a segédek egyenlő számban vesznek részt.

A segélypénztár kezelő bizottságának elnöke az ipartestület elnöke.

146. § A segélypénztárak nem tekintetnek szövetkezeteknek; alapszabályaik a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter által a belügyi miniszterrel egyetértőleg hagyatnak jóvá s kezelésük a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter által ellenőriztetik.

147. § A testületek által létesített szövetkezetekre nézve az 1875:XXXVII. törvénycikk irányadó.

Ily szövetkezetek, a mennyiben előlegező és hitelügylettel foglalkoznak, az 1880:LX. törvénycikk értelmében adómentességet élveznek.

A testületek által létesített másféle szövetkezetek az egyenes adó alól teljesen mentesek; föltéve, hogy a szövetkezetek tagjai közé mások, mint a testület tagjai fel nem vétetnek.

148. § Ha valamely ipartestület előljárósága a reá bizott iparhatósági teendők végzését az iparhatóság részéről történt megintés daczára sem foganatosítja kellően, az ipartestület által az iparhatóság felhívására más előljáróság választandó. Ha az iparhatósági teendőket az új előljáróság sem végezné kellően, a testület ezen teendőktől a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által felmentendő s azok végzésére az iparhatóság utasítandó, sőt maga a testület is felosztható.

V. FEJEZET

Az ipartársulatokról

149. § Ugyanazon vagy különböző ipart egy vagy több községben önállóan gyakorló iparosok, közös érdekeik előmozdítása végett ipar- (kereskedő-) társulatokká egyesülhetnek.

Az ipartársulatok tagjai közé a segédek és gyári munkások is felvehetők.

150. § Minden ipartársulatnak alapszabályokkal kell birnia, melyeket az alakulás előtt az illető törvényhatóság útján a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek bemutatni köteles.

Az alapszabályokba felveendők a társulatba való belépés feltételei, melyek közt azonban iparbeli vizsgálatnak letétele elő nem fordulhat; a tagok jogai és kötelességei, a tagok járulékainak kulcsa s az elmulasztott fizetés következményei, a társulat felosztatásának vagy más ipartársulatba beolvadásának esetei, továbbá a kilépés feltételei, a társulati előljáróságnak mikénti összeállítása és hatásköre, vég e a társulati vagyonnak kezelési módját, a társulat felosztatása esetében a társulati vagyonnak közhasznu és kijelölt iparczélokra fordítását szabályozó határozatok.

Ha a bemutatott alapszabályok a törvénynek megfelelnek, azok ellen kifogás nem tehető.

151. § Az alapszabályok nem tartalmazhatnak olyat, mi által az egyes tagok az ezen törvény alapján őket megillető jogok tetszés szerinti gyakorlatában megszoríthatnának vagy akadályoztathatnának.

152. § Ipartársulatba való belépésre egy iparos (segéd- vagy gyári munkás) sem kényszeríthető.

A kilépő tag a társulati kapcsolatból folyó javadalmakra és a társulati vagyonra igényt nem tarthat.

153. § Az ipartársulatok az illetékes iparhatóság felügyelete alatt állnak.

154. § A társulatnak más ipartársulattal való összeolvadását, vagy a társulati kapocs teljes felbontását célzó közgyűlési határozat végrehajtása csak akkor történhetik, ha a társulat minden kötelezettségeinek és tartozásainak eleget tett.

A tartozások levonása után fenmaradó társulati vagyon a társulati tagok közt semmi szín alatt fel nem osztható, hanem az - ha csak a társulat más ipartársulatba be nem olvad - közhasznu iparczélokra fordítandó.

VI. FEJEZET

A kihágásokról és ezek büntetéséről

155. § Az iparüzési jogtól, a mennyiben külön törvények nem rendelkeznek, ezen törvény alapján senki, sem birói ítélet, sem közigazgatási határozat által meg nem fosztható.

Fogadók, korcsmák, sörházak, pálinkamérések, kávéházak és kávémérések tartása, a kéményseprés, a zsidóskodás, robbanó szerek készítésének és az azokkal való kereskedelem és a cselédszerzés jogától mindazáltal az iparhatóság saját területén (Budapesten a főváros egész területén) előrebocsátott vizsgálat és tárgyalás után, meghatározott vagy határozatlan időre megfoszthatja azt, a kinek oly tények merülnek fel, amelyek őt iparának üzemeltetése tekintetében a közérkölciség és a közrendészet szempontjából megbízhatatlannak tüntetik fel. Az illető iparág csak új engedély alapján üzemeltethető.

156. § 50 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

a) a ki valamely engedélyhez nem kötött ipart önállóan üzemeltet a nélkül, hogy e törvény 4., 5., 6., 7., 8., 9. §-ának megfelelt volna;

b) a ki árszabályok által korlátozott üzletek gyakorlásánál a hatóság által megszabott díjaknál magasabbakat szed.

157. § 20 forinttól 200 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

a) a ki ezen törvénynek a segédek, tanoncok és gyári munkások felvételét, alkalmazását és a velők való bánásmódot szabályozó rendeleteit áthágja vagy a segédszemélyzet iskolai oktatására vonatkozó kötelességeit nem teljesíti;

b) azon iparos vagy gyáros, ki a munkások bérét árucikkokban szolgáltatja ki, vagy más szabályellenes eljárás által a munkásokat károsítja;

c) azon iparos vagy gyáros, ki segédet kellő igazolás nélkül (90. §) fogad fel;

d) a ki cégén, nyomtatványain vagy hirdetéseiben oly jelzőket, jelvényeket vagy adatokat használ, melyek a tényleges üzleti viszonyoknak vagy a valóságnak meg nem felelnek. (58. §)

158. § 100 forinttól 300 forintig terjedhető pénzbüntetésben elmarasztalendő:

a) a ki a 10. §-ban felsorolt iparágak valamelyikét megkezdi, mielőtt a kellő engedélyt megkapta volna;

b) a ki a 25. §-ban előszámlált üzlettelepek valamelyikét felállítja, mielőtt a megkivántató jogerejű engedélyt megnyerte volna;

c) a ki a 25. §-ban felsorolt üzlettelepek valamelyikét hatósági engedély nélkül átalakítja, vagy pedig az engedélyező okmányban megállapított feltételeknek meg nem felel;

d) a ki az 51. §-ban előszámlált esetekben igazolvány nélkül kezdi meg az árusítást, vagy az 51. §-ban említett könyveket hanyagul vagy éppen nem vezeti;

e) azon gyáros, ki a 114. §-ban megállapított köteletségét teljesíteni elmulasztja; fenmaradván úgy a polgári, mint büntető törvény szerinti felelőssége, ha mulasztása miatt valamely baleset történt;

f) a ki az 55. §-ban megnevezett iparüzletek egyikét bejelentés nélkül félbeszakítja, vagy pedig az abban hagyási szándék bejelentése után a hatóság által megszabott idő lejártáig nem folytatja, vagy azt ebbeli köteletségének kijátszására szolgáló módon folytatja.

159. § Azon segédet vagy gyári munkást, ki munkájából jogtalanul kilép, az iparhatóság visszahozathatja, kötelessége teljesítésére szoríthatja, sőt ezenfelül még 20 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetheti.

160. § A 157. § a) pontjában említett kihágások súlyosabb vagy ismételt eseteiben az iparos tanoncztartási, a gyáros pedig fiatal munkások alkalmazásának jogától iparhatóságilag egy évre megfosztható.

161. § A 25. §-ban említett telepeken, ha tulajdonosuk vagy annak helyettese a 158. § a), b) és c) pontjaiban említett kihágás egyikét vagy másikat ismételten elköveti, vagy ha többszöri hatósági figyelmeztetés után a közbiztonsági, jelesen a közegészségi és tűzrendőri szabályokat súlyosan megsérti: a közigazgatási hatóság által az a) és b) pont esetében, a jogerejű engedély megnyeréseig, a c) pont esetében és az utóbb említett esetben pedig egy évig az üzlet megszüntethető.

162. § Összebeszélések, melyekkel az iparosok azt czélozzák, hogy üzletük félbeszakítása, vagy a munkások, illetőleg segédek elbocsátása által, ezeknek terheesebb munkafeltételeket szabjanak, különösen azoknak bérüket leszállítsák; vagy melyekkel a munkások, illetőleg segédek oda törekszenek, hogy közös munkaszünetelés által a munkaadókat magasabb bér megadására kényszerítsék, s általában tőlük jobb munkafeltételeket csikarjanak ki; ugyszintén mindazon egyezmények, melyek által azoknak támogatása czéloztatik, a kik az érintett összebeszélések mellett megmaradnak, vagy azoknak károsítása, a kik azokkal szakítanak, jogérvénynyel nem birnak.

163. § Mihelyt ily összebeszélések az iparhatóság értésére jutnak, megszüntetésükre békéltető bizottság alakítását rendeli el, illetőleg a testülethez tartozó iparágaknál a testület békéltető bizottságát (141. §) eljárásra utasítja.

A békéltető bizottság az illető iparág önálló iparosai és segédei által külön-külön választott hat iparosból és hat segédből, illetőleg a testület békéltető bizottságánál a bizottság hat iparos tagjából és hat segéd tagjából áll.

A bizottság elnöke az elsőfoku iparhatóság, illetőleg annak elnöke; jegyzője az iparhatóság által kirendelt jegyző.

A bizottság a megválasztás után azonnal összeül és a megbékéltetés iránt tanácskozik.

164. § A ki a 162. §-ban említett összebeszélések és egyezmények létesítése, terjesztése, vagy foganatosítása céljából, a munkaadókat vagy munkásokat, illetőleg segédeket szabad akarattal érvényesítésében fenyegetés, vagy tetteges bántalmazás által akadályozza, vagy akadályozni törekszik: az, a mennyiben a büntető törvények szerint súlyosabb büntetésnek helye nem volna, 300 frtig terjedhető pénzbüntetéssel és 30 napig terjedhető elzárással büntethető.

165. § A pénzbüntetések közigazgatási uton szedetnek be, illetve a közadók módjára hajtatnak be.

Ezen pénzek azon község pénztárába folynak be, hol a kihágás elkövettetett, s első sorban ipari esetleg kereskedelmi oktatási célokra fordítandók.

A jelen törvény alapján pénzbüntetéssel vagy elzárással, vagy mindkettővel büntetett kihágásokra a kihágásokról szóló büntető törvény általános határozatai is alkalmazandók.

VII. FEJEZET

Az iparhatóságokról és az eljárásról

166. § Iparügyekben következő hatóságok állapittatnak meg:

I. Elsőfoku hatóság:

- a) községekben a szolgabíró;
- b) rendezett tanácscsal bíró városokban a várostanács;
- c) törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány;
- d) Budapest fővárosában a kerületi előljáróság.

II. Másodfoku hatóság:

vármegyékben az alispán, törvényhatósági joggal felruházott városokban a tanács.

III. Harmadfoku hatóság:

a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister.

167. § Az elsőfoku iparhatóságot működésében iparhatósági megbizottak támogatják.

168. § Az iparhatósági megbizottak feladata és hivatása különösen a következő:

1. véleményük meghallgatandó:

- a) iparügyekben tervezett szabályrendeletek hozatalánál (20. §);
- b) iparüzleteknek szándékba vett kisajátításánál (37. §);

c) ipartestületek alkotásánál (122. §), az ipartestület alapszabályainak megvizsgálásánál (128. §), segédek és tanonczokról szóló szabályzatok hozatalánál (140. §);

2. véleményt adni mindazon iparügyi kérdésekben, melyekre nézve az iparhatóság hozzájuk fordul;

3. az iparhatóság felhívása folytán ellenőrizni a végeladást, vagy árverést rendező üzleteket (51. §);

4. felügyelni arra, hogy az iparhatóság által az önálló iparosok, tanonczok és segédek lajstromai vezetésével megbízott közeg ezeket kellő rendben vezesse és rendetlenség esetében az iparhatóságnál jelentést tenni;

5. meglátogatni időnkint a tanoncziskolákat, s az ott tapasztaltakat az iparhatóságnál bejelenteni;

6. ellenőrizni a tanonczokat a műhelyekben, s az itt tapasztaltakat az iparhatóságnál bejelenteni;

7. megsemlélni a gyárat, s az ott tapasztaltakat az iparhatóságnál bejelenteni. (120. §)

169. § Minden elsőfoku iparhatóság mellé 20 iparhatósági megbízott választatik.

Ha azonban az elsőfoku iparhatóság székhelyén 100 iparosnál (kereskedőnél) több nem lakik, csak 10 iparhatósági megbízott választatik.

170. § Ha az elsőfoku iparhatóság területén, illetőleg a szolgabíró székhelyén nincsen legalább 50 iparos (kereskedő), az elsőfoku iparhatóság indokolt felterjesztésére a megbízottak választása a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister határozata alapján elmarad.

171. § Ha valamely szolgabírói kerületben a székhelyen kívül más községben is vannak tanoncz-iskolák, a 168. § 5. és 6. pontjában felsorolt teendőkre nézve az illető községekben legalább 10 iparhatósági megbízott választandó.

172. § Az iparhatósági megbízottakat az elsőfoku iparhatóság területén, illetőleg a szolgabíró mellé a szolgabíró székhelyén lakó iparosok (kereskedők) évenként választják.

Választhatók csak azon iparosok (kereskedők), kik a választást megelőző évben legalább annyi III. osztályu kereseti adót fizetnek, a mennyi az illető választási területen e célból az iparhatóság meghallgatása után, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által megállapittatik, vagy pedig, kik az 1881. évi XLIV. törvénycikk alapján adómentességet élveznek.

A választás vissza nem utasítható, kivéve, ha valaki egy éven át mint iparhatósági megbízott már működött. Különös tekintet érdemlő kivételek esetén az időleges felmentés az ipar- és kereskedelmi kamara véleménye alapján a másodfoku iparhatóság által megadható.

173. § A megválasztott iparhatósági megbízottak az iparhatósággal egyetértőleg kijelölik maguk közül azokat,

a) kik az iparhatóság, esetleg testület, lajstromait ellenőrizni,

b) kik a tanoncziskolákat meglátogatni,

c) kik a műhelyeket megvizsgálni,

d) kik a gyárat megsemlélni tartoznak.

Ezen megállapodások nyilvánosságra hozandók és a kijelölt iparhatósági megbízottak saját igazolásuk végett az iparhatóság részéről okmányt kapnak.

174. § Ha az iparhatósági megbízottak teendőiket a törvény értelmében nem teljesítik, a hibás vagy mulasztó megbízottat a másodfoku iparhatóság első sorban ipari, esetleg kereskedelmi oktatási célokra 100 frt erejéig megbírságozhatja.

A másodfoku iparhatóság határozata a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez felelbevezhető.

175. § Minden törvényhatóság ipartanácsot alakít. Feladata véleményt adni mindazon iparügyi kérdésekben, melyekre nézve a másodfoku iparhatóság hozzájuk fordul.

A törvényhatósági ipartanács tagjai a közigazgatási bizottság által választott, továbbá az illető ipar- és kereskedelmi kamara által választott a törvényhatóság területén lakó két iparos (kereskedő); elnöke az alispán, illetőleg polgármester; jegyzője a törvényhatóság által e végből kirendelt hivatalnok.

A rendes tagokon kívül ugy a közigazgatási bizottság, mint az illetékes kereskedelmi és iparkamara évenként 2-2 póttagot választ.

A választás vissza nem utasítható.

176. § Az iparosok és a tanoncok, segédek vagy munkások között felmerülő azon surlódások és vitás kérdések, melyek a munka-, vagy tanviszony megkezdésére, folytatására vagy megszűnésére, annak tartama alatt fennálló kölcsönös kötelezettségek teljesítésére, a munka- vagy tanviszony megszűnéséből keletkező kártérítési követelésekre vonatkoznak, az elsőfoku iparhatóság, illetőleg az ipartestület békéltető bizottsága (141. §) által minden felebbezés kizárásával döntendők el.

Az iparhatóság, illetőleg a békéltető bizottság határozatával meg nem elégedő félnek jogában áll, a határozat kihirdetésétől számítandó nyolcz nap alatt igényeit a törvény rendes útján érvényesíteni, mi által azonban a határozat végrehajtása nem gátoltatik.

177. § Az iparbejelentések, valamint a telepengedély iránti kérvények azon iparhatósághoz intézendők, melynek területén az iparüzlet megindítandó.

Az iparigazolványba a bejelentés kivonata s annak bizonyítása, hogy az az iparlajstromba bejegyeztetett, beiktatandó.

Az igazolványok, illetőleg az iparengedélyek kiadásáról az illetékes adófelügyelőség, valamint az illetékes kereskedelmi és iparkamara és az illető ipartestület azonnal értesítendő.

178. § Az elsőfoku iparhatóságnál iparlajstrom vezetendő, melybe minden iparbejelentés és telepengedély, valamint az ipar álladékában történt minden változás beiktatandó.

179. § Valamely iparüzletnek betiltása esetében a féllel az indokok is közlendők, s ez az ily végzés ellen a kézbesítéstől számított 15 nap alatt felfolyamodással élhet.

180. § Az elsőfoku iparhatóságnál az eljárás szóbeli, melyről azonban jegyzőkönyv vezetendő. A végzés szóval kihirdetendő, és a felek kívánságára írásban is kiadandó.

181. § Iparügyekben az iparhatóságok által hozott első- és másodfoku határozatok ellen, ideértve a kihágások tárgyában hozott határozatokat is, a felfolyamodás a határozat kihirdetése, illetőleg kézbesítése után 15 nap alatt az elsőfoku iparhatóságnál szóval bejelenthető vagy írásban nyújtandó be.

Az első- és másodfoku határozatok ellen kellő időben benyújtott felfolyamodás, a 141. és 176. §-ban említett esetek kivételével, vagy ha a végrehajtást köztekintetekből nem szükséges azonnal foganatosítani, halasztó hatálylyal bír.

182. § Az 1848:XVIII. tc. - a nyomdák és könyvnyomdák biztosítékaira vonatkozó rendeletek kivételével - továbbra is fentartatik. Horvát-Szlavonországokban az ott fennálló sajtótörvények érintetlen maradnak.

Az 1876:XIII. tc. (a cselédtartásról), az 1880:XXXIV. tc. (a gőzmalmokról), az 1881:XIV. tc. (a kézizálogkölcsön-ügyletről), az 1881:XXVII. tc. (a játék-kártyák bélyegilletékéről), az 1881:XXXVIII. tc. (a kivándorlási ügynökségekről), az 1883:XIX. tc. (a társaskocsi-üzlet gyakorlásáról Budapesten) s az 1883:XXXI. tc. (a részletügyletről) a jelen törvény által érintetlenül hagyatnak.

183. § Jelen törvény rendelkezései alá nem esnek:

a) a mezőgazdasági és erdei termelés, állattenyésztés, halászat folyóvizekben, tavakban és csatornáknban, kert- és szőlőművelés, selymészet és méhészet, s az ezekkel összefüggő mellékiparágak, a mennyiben az illetők leginkább saját nyers termékeik feldolgozására és eladására szorítkoznak;

b) a házi ipar;

c) a bányászat és kohászat;

d) az állami egyedáruság és az azzal összekötött vállalatok; a III-ik fejezet D) pontja alatt foglalt rendelkezések azonban ezen vállalatokra nézve is kötelezők;

- e) a katonai intézetekben és üzlettelepeknél alkalmazott katonák munkája;
- f) a malomüzlet és az italmérés, a mennyiben az azokhoz való jog a kir. kisebb haszonvételek sorába tartozik;
- g) a vasuti, gőzhajó- és csatornavállalatok;
- h) a tengeri hajózás és tengeri halászat;
- i) rendes átjárók (kompok, révek) felállítása folyókon, tavakon, csatornákon és a fausztató vállalatok;
- k) a nyilvános táp-, oktató- és fegyintézetek, börtönök és fogházak ipari foglalkozása;
- l) a házaló-kereskedés;
- m) a közönséges napszámosmunka.

Mindezekre nézve a törvényhozás további rendelkezéseig a fennálló törvények és rendeletek szolgálnak zsinórmértékül.

184. § Horvát-Szlavonországokban a horvát-szlavon-dalmátországi bán intézkedik mindazon ügyekben, a melyek a jelen törvényben a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi, valamint a belügyi és a közoktatásügyi ministereket illetik.

Az első- és másodfoku iparhatóságok Horvát-Szlavonországokban az ottani közigazgatási szervezetnek megfelelően, a horvát-szlavon-dalmátországi bán által kibocsátandó rendelet útján a jelen törvény 166-175. §-ban meghatározott elvek szerint szervezendők.

185. § E törvény hatálybaléptével az 1872:VIII. törvénycikk érvényen kívül helyeztetik.

186. § Jelen törvény 1884. október elsején lép életbe; végrehajtásával a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi, a vallás- és közoktatásügyi s a belügyminister, Horvát-Szlavonországokban a horvát-szlavon-dalmátországi bán bizatik meg.

TARTALOMJEGYZÉK

1884. évi XVII. törvénycikk	1
ipartörvény	1
I. FEJEZET	1
Az ipar megkezdéséről	1
II. FEJEZET	6
Az ipar gyakorlásáról	6
III. FEJEZET	8
A segédszemélyzetről	8
A) A tanonczokról	8
B) A tanoncziskolákról	10
C) A segédekről	11
D) A gyárimunkásokról	14
IV. FEJEZET	15
Az ipartestületekről	15
V. FEJEZET	19
Az ipartársulatokról	19
VI. FEJEZET	19
A kihágásokról és ezek büntetéséről	19
VII. FEJEZET	21
Az iparhatóságokról és az eljárásról	21